

Arviointikertomus 2019

Mäntsälän kunta

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus	2
1.1. Kokoonpano	2
1.2. Toiminnan tarkoitus ja tehtävät	2
1.3. Toiminta ja toimintamuodot	3
1.4. Arviointikertomuksen käsittelyprosessi	3
2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi 2018	4
2.1. Strategiset tavoitteet	4
2.1.1. Kunnan talous	4
2.1.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	5
2.1.3 Kuntakonsernin talous	6
2.1.4 Tarkastuslautakunnan arvio talouden arviointimenettelyn kriteereiden täyttymisestä	6
2.2. Henkilöstö	8
2.3. Tavoitteet toimialakohtaisesti	9
2.3.1. Konsernipalvelut	9
2.3.2. Kuntakehityspalvelut	11
2.3.3. Kasvatus- ja sivistyspalvelut	11
2.3.5. Tekniset palvelut	13
3. Kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt	14
3.1 Nivos Oy	14
3.2 Mäntsälän Vuokra-asunnot Oy	15
3.3 Mäntsälän Jäähalli Oy	15
3.4 Mäntsälän Yrityskehitys Oy	16
3.5 Kiinteistö Oy Mäntsälän toimistotalo	16
4. Muut havainnot	16
5. Vuoden 2018 arviointikertomuksen vastineet	17
6. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle	17

1. Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus

1.1. Kokoonpano

Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuoden 2019 arvioinnissa:

Jäsen	Varajäsen
Eero Kokko, puheenjohtaja	Alexandre Boriouchkine
Emmi Tuomisto, varapuheenjohtaja	Jaana Arpalahti-Kolu
Raisa Ala-Lipasti	Merja Jussila
Jaakko Kyrö	Esko Tattari
Raimo Finér 16.9.2019 asti	Nico Saramo 16.9.2019 asti
Nico Saramo 17.9.2019 alkaen	Kari Kuisma 17.9.2019 alkaen

Tarkastuslautakunnan esittelijänä ja kokousten pöytäkirjanpitäjänä ovat toimineet BDO Auditor Oy:n vastuunalainen JHT-tilintarkastaja ja tarkastaja.

1.2. Toiminnan tarkoitus ja tehtävät

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten kuntalain 121 §:n nojalla (KunL 410/2015).

Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa. Lisäksi tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä. Kuntalain 125 §:n nojalla tarkastuslautakunnan tehtävänä on hankkia mahdollisesta tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kunnanhallituksen lausunto.

Sen lisäksi, mitä kuntalaissa säädetään, tarkastuslautakunnan tehtävänä on valtuuston hyväksymän kunnan hallintosäännön perusteella seurata tilintarkastuksen toteutumista ja huolehtia tilintarkastuksen voimavarojen riittävydestä sekä tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

1.3. Toiminta ja toimintamuodot

Kuntalain perusteella talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet (KunL 110 §). Kunnanhallituksen on tilikaudelta laadittava kunnan ja kuntakonsernin tilinpäätös, johon kuuluvat kunnan ja konsernin tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus (KunL 113 §). Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta (KunL 115 §).

Tarkastuslautakunta on oman arviointisuunnitelmansa mukaan perehtynyt kunnan voimassa oleviin strategioihin, talousarvioon, toiminta- ja taloussuunnitelmaan sekä kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien päätöksiin sekä tilinpäätökseen ja henkilöstökertomukseen.

Kunnan palvelutuotantoon ja toimintaan tarkastuslautakunta on perehtynyt haastattelemalla toimielinten jäseniä, johtavia viranhaltijoita ja henkilökuntaa. Toimintaan liittyviä tietoja ovat tarkastuslautakunnan jäsenet saaneet myös kuntalaisilta. Tarkastuslautakunta on seurannut tavoitteiden toteutumista osavuosikatsauksista. Arvioinnissa on hyödynnetty myös tilintarkastajan raportteja. Vaalikaudelle 2017–2021 valittu tarkastuslautakunta on vuonna 2019 kokoontunut 12 kertaa. Lisäksi arviointityötä on jatkettu vuoden 2020 aikana 4 kokouksessa.

Kunnan tilintarkastajana on toiminut tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy. Vastuullisena tilintarkastajana on vuoden 2019 osalta toiminut JHT, HT Riitta Samola ja JHTT Ilpo Malinen. Avustavana tarkastajina ovat toimineet tarkastajat Tiina Ahonen ja Antti Kärkkäinen.

1.4. Arviointikertomuksen käsittelyprosessi

Tarkastuslautakunta suositaa seuraavaa arviointikertomuksen käsittelyprosessia:

- Arviointikertomuksen esittely valtuustolle
- Arviointikertomuksen hallituskäsittely, jossa tarkastuslautakunnan suositukset annetaan toimeksi eri hallintokunnille
- Suositusta koskevien asioiden lautakuntakäsittely, jos suositusta koskevalle asialle on lautakunta tai muu valmisteleva luottamushenkilöelin
- Vastineet tarkastuslautakunnalle ja kunnanhallitukselle syyskuun loppuun mennessä
- Vastineet valtuuston lokakuun kokoukseen

2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi 2018

2.1. Strategiset tavoitteet

Tarkastuslautakunta on vuoden 2019 arviointityötä tehdessään kuullut eri hallinnonalojen johtavia viranhaltijoita arvioidakseen kuntastrategian toteutumista ja käynyt läpi vuoden 2019 tilinpäätöksen. Tarkastuslautakunta on arvioinut tilinpäätöksen hallinnonaloittain kirjattujen tavoitteiden toteutumista. Toimialakohtaisten tavoitteiden toteuman arviointia käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 2.3.

Mäntsälän kunnan kuntastrategian on astunut voimaan 1.1.2017. Strategia on laadittu vuoteen 2025 asti. Toimenpidesuunnitelmat ovat tehty vuosille 2017 - 2019. Strategia ja toimenpidesuunnitelmat ovat syytä päivittää ajantasalle.

2.1.1. Kunnan talous

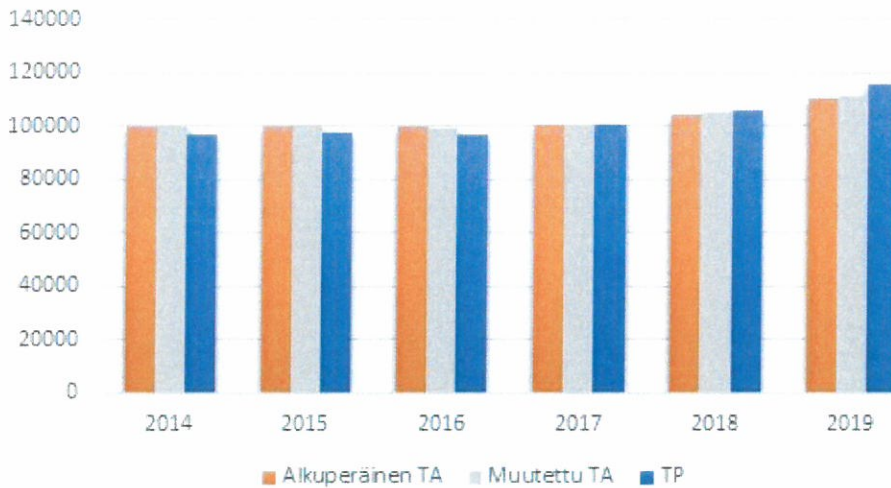
Mäntsälän tilinpäätös toteutui vuonna 2019 budjetoitua huomattavasti heikommin. Mäntsälän kunnan tilikauden tulos oli 8,3 milj. euroa alijäämäinen (vuonna 2018 alijäämäinen 3,1 milj. euroa). Heikon tuloksen pääasiallinen syy oli sosiaali- ja terveystalouden kustannusten voimakas kasvu. Tulosta heikensi myös 0,7 milj. euron myyntitappio Hyökännummen päiväkotiparakista. Toimintakate heikkeni 9,7 milj. euroa (9,1 %) edelliseen vuoteen nähden. Vuosikate painui negatiiviseksi 1,3 milj. euroa ja heikkeni edellisestä vuodesta 4,9 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta on vertaillut alla olevassa taulukossa kunnan keskeisten tunnuslukujen kehitystä edelliseen vuoteen.

Talouden keskeiset tunnusluvut			
Tunnusluku	2019	2018	Kehitys edelliseen vuoteen
Vuosikate poistoista, %	-18	53	
Omavaraisuusaste, %	55	59	
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	79	69	
Taseen ylijäämä €/asukas	3368	3775	
Lainat €/asukas	3949	3584	
Lainanhoitokate	0	0,3	
Kassan riittävyys, pvm	0,4	0,1	
Investointien tulorahoitus, %	-12,5	18	

Kunnan nettomenot (toimintakate) ovat vuosina 2014-2019 kehittyneet seuraavasti:

Nettomenojen toteutuminen, 1000 €

Kunnan nettomenot ovat vuoteen 2016 asti toteutuneet talousarviota paremmin. Vuoden 2017 nettomenot toteutuivat lähes talousarvion mukaisena ja vuosina 2018-2019 selvästi alkuperäistä talousarviota heikompina. Kehityssuunta kuvastaa kunnan toimintamenojen liian voimakasta kasvua suhteessa verotulojen ja valtionosuuksien kehitykseen. Kunnan nettomenot ovat kasvaneet n. 20 % vuodesta 2014. Verotulot ja valtionosuudet yhteensä ovat kasvaneet vain n. 3 % vuodesta 2014.

2.1.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta on arvioinut kunnanvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista seuraavassa taulukossa. Arvioinnissa on käytetty värisymboleita, joiden perusteella neljä täysin vihreää ympyrää merkitsee, että toimiala on saavuttanut tavoitteensa kokonaan.

Toimiala	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden toteutumisesta	Tarkastuslautakunnan kommentit
Konsernipalvelut	● ● ● ●	+ kunnan asukasmäärä nousi hieman - kuntakonsernin talous ei ollut tasapainossa - Keusoten kustannukset ylittyivät reilusti - velkaantuminen jatkoi edelleen kasvamista - talousarvion määrärahat ylittyivät

		- työhyvinvointikysely toteutettiin - toimintakate on negatiivinen.
Kuntakehitys- palvelut		+toimiala pysyi talousarviossa - resurssipula aiheutti aikataulujen venymistä
Kasvatus- ja sivistyspalvelut		+ Talousarvion tavoitteet ylitettiin + Opetussuunnitelman kehitys jatkui - Varhaiskasvatuksessa paljon sairauspoissaoloja
Tekniset palvelut		+ Toimiala pysyi talousarviossa selvästi aiempaa tarkemmin. + Investoinnit etenivät mahdollisuuksien mukaan.

Yhteenvedona voidaan todeta, että verotulojen väheneminen ja Keusoten kustannusten ylitys ovat merkittävien tekijä talousarviotavoitteiden alittumisessa. Toimialakohtaisten tavoitteiden asettelussa tulee kiinnittää huomiota tavoitteiden yhdenmukaisuuteen ja mitattavuuteen. Lisäksi tavoitteiden tulee olla johdettavissa kuntastrategiasta.

2.1.3 Kuntakonsernin talous

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston tulkintaohjeiden perusteella kuntakonsernin tilinpäätöksen tunnuslukuja ei voida pitää tyydyttävänä. Konsernin lainakanta kasvoi edellisvuodesta 19,8 milj. euroa ollen vuoden 2019 lopussa 193 milj. euroa (v. 2018 174 milj. euroa). Konsernin omavaraisuusaste on 22,9 % (2018: 26,4 %) ja suhteellinen velkaantuneisuus 100,9 % (2018 86,1 %).

Konsernin velkaantuminen on jatkunut edelleen. Konsernitaseessa on kertynyttä ylijäämää (23,1 milj.euroa), joskin se väheni edellisestä vuodesta konsernituloksen 7,4 miljoonaa euroa verran.

2.1.4 Tarkastuslautakunnan arvio talouden arviointimenettelyn kriteereiden täyttymisestä

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan kuntalain 118 §:n mukaan käynnistää, mikäli määrätty kuntaa tai kuntakonsernia koskevat tunnusluvut täyttyvät. Arviointimenettely voidaan käynnistää, mikäli yksikin kolmesta säädetyistä (1-3) kriteeristä täyttyisi. Tarkastuslautakunta on tarkastellut Mäntsälän kunnan taloudellista asemaa suhteessa arviointimenettelyn käynnistäviin kriteereihin.

1. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää kolmessa vuodessa TAI	✓ Kunnan taseessa on kertynyttä alijäämää 69,8 miljoonaa euroa.
2. Asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltävässä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa TAI	✓ Konsernitaseessa on vuodelta 2019 1 117/asukas sekä vuodelta 2018 1 476/asukas ylijäämää.
3. Kunnan rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot: a) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen b) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti c) asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla d) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia	✓ Konsernin vuosikate ei ole 2019 tai 2018 negatiivinen ✓ Kunnan tuloveroprosentti oli 20,50 % (keskimääräinen tuloveroprosentti kunnissa 19,88 %) ✓ Konsernin lainat €/asukas olivat 9 229 euroa. Keskimääräinen lainamäärä vuonna 2018 oli 6 537 euroa/asukas. - Suhteellinen velkaantuneisuus ylittää 50 %.

Kunnan kannalta suurimpana riskinä tällä hetkellä on kohdan 3 eli kuntakonsernin rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta mittaavien kriteerien täyttyminen. Talouden arviointimenettely kriteereitä on uudistettu 1.3.2019 voimaan tullessa lakimuutoksessa. Uudistuneissa rahoitusta ja vakavaraisuutta kuvaavissa kriteereissä huomioidaan muun muassa kuntakonsernin vuokravastuut lainamäärän lisäksi:

- asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla

Sekä konsernin vuosikate % poistoista -tunnusluvun arvo konsernin negatiivisen vuosikatteen sijasta.

- kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia.

Uusia raja-arvoja sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella. **Uudistuneet kriteerit on syytä ottaa kunnan taloudenhoidossa huomioon.**

2.2. Henkilöstö

Mäntsälän kuntastrategiassa on yhtenä strategisena tavoitteena osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön varmistaminen. Keskeisenä tekijänä tässä on henkilöstön työhyvinvointi, jossa korostuvat tavoitteita tukevat toimenpiteinä

- esimiesten työkykyjohtaminen,
- avoimen vuorovaikutuksen kehittäminen työyhteisöissä,
- kannustavan palkkauksen kehittäminen

Tuloksellinen työsuojelun yhteistoiminta -hankkeeseessa kehitettiin seuraavia käytäntöjä 1) esimiesten aamutunti käytäntöä, 2) Hyvä työ, hyvä teko kertapalkitsemista 3) perehdyttämiskäytäntöjä

Vuoden aikana tehdyn työhyvinvointikyselyn pohjalta laadittiin toimialakohtaisia kehittämissuunnitelmia. Suunnitelman perusteella laadittiin 13 kohdan toimenpideohjelma.

Todellisen tehdyn työmäärän mittarina on alettu käyttää henkilötyövuosia. Vuotuinen työskentelyaika lisääntyi. Poissaolopäivien määrä on vähentynyt vuodesta 2014 alkaen. Viime vuonna poissaolot vähenivät vuoden 2018 määrästä yhden pv/hlö. Vuoden 2019 henkilöpoissaolomäärä on 11,2 pv/hlö. Samanaikaisesti kasvoi henkilöstön koulutuspäivien määrä lievästi 1,8 pv/hlö. Opintovapaata käytettiin myös jonkin verran enemmän.

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena esimiestyöhön panostamista ja henkilöstön hyvinvointia tukevien toimenpiteiden jatkamista. Koulutuspäivien ja opintovapaiden määrien lisääntyminen on myönteistä kehitystä ja varmistaa henkilöstön osaamisen ylläpidon.

2.3. Tavoitteet toimialakohtaisesti

2.3.1. Konsernipalvelut

Hyvinvointilautakunta

Sosiaali- ja terveystalouden siirryttyä Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymälle kunnalle jäi vastuu huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä. Sen vuoksi vuonna 2019 perustettiin Hyvinvointilautakunta. Hyvinvointilautakunta toimii osana konsernipalveluita. Hyvinvointilautakunta vastaa kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluista, sekä museo- ja matkailupalveluista.

Hallintosäännössä hyvinvointilautakunnan yhtenä tehtävänä on seurata Keski-Uudenmaan Sote-kuntayhtymän palvelujen laatua ja vaikuttavuutta ja antaa tässä roolissa lausuntoja yhtymälle sekä kunnanhallitukselle sen omistajaohjaustehtävän toteuttamiseksi.

Tarkastuslautakunta painottaa hyvin tärkeänä asiana hyvinvointilautakunnan ja Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän välistä yhteistyötä ja sen merkitystä kuntalaisten hyvinvoinnille. Tarkastuslautakunta edellyttää että hyvinvointilautakunnan rooli Keusoten valvojana otetaan riittävällä painoarvolla huomioon kunnan päätöksenteossa.

Vapaa-aikapalvelut

Talousarvio vapaa-aikapalveluiden osalta pysyi suunniteltuna. Se on toiminut hyvin kustannustehokkaasti, eikä ylityksiä ole syntynyt.

Vapaa-aikapalveluiden suhteen vuonna 2019 toteutuivat kaikki toiminnalliset tavoitteet.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota, että vapaa-aikapalveluiden tavoitteissa ja toteutumisissa yhteistyö eri toimijoiden kanssa näkyy vahvasti. Sen avulla on saatu lisättyä kuntalaisten osallisuutta ja hyvinvointia. Yhteistyötä on tärkeä jatkaa myös tulevaisuudessa.

Hallintopalvelut

Toimintavuonna panostettiin erityisesti elinvoiman parantamiseen sekä viestinnän kehittämiseen. Väkiluvun lasku pysähtyi ja kääntyi lievästi positiiviseksi.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääasiassa toteutuneet strategian mukaisesti, lukuun ottamatta sosiaali- ja terveystaloutta. Keusotelle siirtyneiden sosiaali- ja terveystalouttaiden kulut kasvoivat huomattavasti ennakoitua suuremmiksi.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2018 arviointikertomuksessa, että toiminnassa tulee kiinnittää huomioita hallintosäännön noudattamiseen ja hyvään hallintotapaan sekä Riskienhallintaa tulee laajentaa ja kehittää koskemaan koko kuntakonsernia.

Johtamisjärjestelmällä on varmistettu, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutuvat tilivelvollisten, esimiesten ja henkilöstön toimesta osana tarkoituksenmukaisia työprosesseja. Tavoitteena on ollut systemaattinen riskienhallintatyö sekä kokonaisriskitason pienentäminen

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana riskienhallinnan kehittämistä ja katsoo että työtä tulee jatkaa.

Elinkeinotoimi

Elinkeinotoimi sisältää kunnan maksuosuuden kunnan elinkeino- ja markkinointipalvelujen hoitamisesta Mäntsälän Yrityskehitys Oy:ssä. Lisäksi tulosalueelle kuuluvat työllisyyspalvelujen ml. kunnan työllistämistukirahat, Mäntsälä-lisä yrityksille ja yhdistyksille, kesätyöllistäminen sekä maahanmuuttajien kotouttaminen.

Elinkeino- ja markkinointipalveluiden palveluiden hoitaminen on siirretty Mäntsälän Yrityskehityksen vastuulle. Yrityksille suunnattu toiminta on hoidettu erinomaisesti. Suuria yrityksiä aloitti kaksi: Recticel ja Maskun kalustetalon logistiikkakeskus. Keskisuuria yrityksiä aloitti kolme. Markkinointiin panostaminen ja kansainvälistyminen ovat kehittäneet kunnan elinkeinorakennetta vahvaksi ja monipuoliseksi. Markkinoinnissa panostettiin teemalla ”Mekin valitsimme Mäntsälän”.

Työllisyysyksikön vahvuus kasvoi yhdestä hengestä kolmeen elokuussa 2019. Työllisyysyksikön työnhakuasiakkaita palveluissa vuonna 2019 oli 159, joista 95 on sijoittunut joko työkokeiluun, palkkatuettuun työhön tai oppisopimuskoulutukseen, avoimille markkinoille tai työvoimakoulutukseen - kuntaan 43 henkilöä, yrityksiin ja yhdistyksiin 52 henkilöä.

Tarkastuslautakunta kiittää elinkeinotoimea hyvin tehdystä työstä.

Maaseututoimi

Maaseututoimi vastaa yhteistoiminta-alueella kahdeksan kunnan maaseutupalvelujen hallinnosta. Yksikön kustannukset jaetaan yt-alueen kuntien välisessä sopimuksessa määriteltyjen aiheuttamisperusteiden mukaisesti.

Ruokavirasto on asettanut yhteistoiminta-alueille palvelutavoitteet ja valvoo niiden toteutumista. Tavoitteet ovat toteutuneet vuoden 2019 osalta. Sähköisen asioinnin lisääminen on yksi toiminnan keskeisiä päämääriä.

Pelastustoimi ja ympäristöpalvelut

Pelastustoimi toimii Vantaan kaupungin hallinnossa ja ympäristöpalveluista vastaa Keski-Uudenmaan ympäristökeskus.

Talouden ja toiminnan tavoitteet ovat toteutuneet suunnitellulla tavalla.

Tarkastuslautakunta katsoo, että talouspalveluiden toiminnan kehittämistä ja ohjelmistojen hyödyntämistä tulee jatkaa.

Kaikessa päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota talousvaikutuksien arviointiin ja seurantaan. Kunnan velkaantuminen tulee saada hallintaan ja luottamushenkilöille tulee toimittaa säännöllistä tietoa talouden seurannasta.

2.3.2. Kuntakehityspalvelut

Kuntakehityspalveluiden palveluajatuksena on rakennustoiminnan ohjaus ja valvonta, kuntakehityksestä vastaaminen, kaavojen laatiminen sekä yhdyskuntarakenteen kehittäminen. Kaavoituksen tavoitteena on turvallisen, terveellisen, hyvän ja toimivan elinympäristön aikaansaaminen. Lisäksi tulee seurata Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen palvelusopimuksen toteutumista.

Taloudelliset tavoitteet toteutuivat suunnitellusti, sillä tulot olivat arvioitua suuremmat ja kustannukset olivat ennakoidut paitsi sisäiset vyörytyserät, jotka olivat kymmenkertaiset edellisvuoteen verrattuna ja aiheuttivat lievän ylityksen menoihin.

Toiminnallisten tavoitteiden edistymiseen ja toteutumiseen on tuonut haastetta henkilökunnan vaihtuminen. Tämä on hidastanut osaltaan asioiden etenemistä suunnitellussa aikataulussa. Vesiliikuntakeskuksen paikan etsiminen ja selvittäminen ovat viivyttäneet hankkeen kaavallista valmiutta. Tonttisivut on uusittu ja Kapulin kaavoitusasiat ovat edenneet suunnitellun mukaisesti. Keskustan torisuunnitelma ja toteutus on saanut myös paljon positiivista palautetta.

Kunnan väkiluku kääntyi nousuun kahden vuoden laskusuhdanteen jälkeen. Jatkossa väkiluvun toivotaan lisääntyvän entisestään ja tavoitteena on viime vuotta voimakkaampi kasvu.

Tarkastuslautakunta toteaa, että käytössä olleet resurssit huomioiden tavoitteiden sekä kuntastrategian mukaisia toimia on saatu eteenpäin suhteellisen hyvin. Rakennuskannan verotusarvojen inventointeja tulee jatkaa.

2.3.3. Kasvatus- ja sivistyspalvelut

Tarkastuslautakunnan varapuheenjohtaja ei ole jäävinä osallistunut kasvatus- ja sivistyspalveluiden toiminnan arviointiin.

Talous

Toimiala alitti talousarvionsa toimintavuonna. Toimintakatteen toteuma oli noin 47,5 milj. euroa kun talousarvio oli 50 milj. euroa. Toimialan tulosalueista hallintopalvelut pysyivät talousarvion tavoitteissa opetuspalveluiden toimintakatteen ylittäessä talousarvion noin 300000 eurolla. Varhaiskasvatuksen toimintakate jäi selvästi talousarvion alle kun toiminnan tuottoja kertyi ennakoitua paremmin ja toimintakulut jäivät arvioidun alle. Elinikäisen oppimisen tulosalue ylitti talousarvion vähäisessä määrin.

Varhaiskasvatuksen tulosalueella otettiin käyttöön kotihoidon kuntalisä elokuussa 2019. Tämän arvioitiin lisäävän tulosalueen kustannuksia noin 500000 eurolla mutta siitä huolimatta toimintakate jäi alle talousarvion lisääntyneiden tulojen myötä. Lisäksi subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden laajennukset toteutettiin. Uusia päiväkoteja avattiin Hyökännummelle vuoden 2018 lopussa ja Sälinkäälle alokuussa 2019.

Opetuspalveluiden tulosalueella jatkettiin opetussuunnitelman kehittämistä valtakunnallisten suuntaviivojen mukaisesti. Sälinkään uusi koulurakennus valmistui suunnitellusti ja otettiin käyttöön syksyllä 2019 lukuvuoden alussa. Perusopetuksen oppilasmäärät toteutuivat pääosin suunnitelmien mukaan, suurimmat poikkeamat suunnitelmiin olivat erityisoppilaiden sekä tehostetussa tuessa olevien oppilaiden määrissä.

Elinikäisen oppimisen tulosalueella toimintakate ylitti talousarvion lievästi. Kansalaisopiston osalta ylitys johtui siitä että opetusta tarjottiin suunniteltua enemmän ja tämä toteutettiin ostopalveluita hyödyntämällä. Kirjaston toteuma jäi hivenen talousarvion alle. Kirjaston osalta huomioitavaa on lainamäärien kasvu suunniteltuun verrattuna.

Tarkastuslautakunta kiittää kasvatus- ja sivistyspalveluita taloudellisissa tavoitteissa pysymisestä sekä toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisesta.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kuntastrategian huomiointiin toimialan päätöksenteossa. Suuremmat päätökset tulisi perustella kuntastrategisesta näkökulmasta toimialan oman strategian lisäksi myös päätösasiakirjoissa.

Henkilöstö

Toimialan henkilöstön lukumäärä pieneni ja määräaikaisten osuus kasvoi vuonna 2019. Erityisesti varhaiskasvatuksessa henkilömäärä väheni vajaan 50 henkilöä (n. 15%). Toimialan laskennallisten henkilötyövuosien määrä pieneni vajaan 5%. Sairauspoissaolot vähenivät toimialalla edellisvuoteen verrattuna. Huomioitavaa on, että sairauspoissaoloista noin 40% oli varhaiskasvatuksessa, jossa myös yli 30 päivän pituisten poissaolojen määrä lisääntyi merkittävästi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää erityistä huomiota sairauspoissaolojen kasvuun varhaiskasvatuksen tulosalueella. Strategisten tavoitteiden mukaisesti kunnan tulee huolehtia siitä, että henkilöstö voi hyvin.

2.3.5. Tekniset palvelut

Toimialan perusajatus

Teknisten palvelujen tehtävänä on huolehtia kunnan toimitilojen ylläpidosta ja rakentamisesta, kuntatekniikan, talousmetsien, maan- ja lumenkaatopaikoista, liikuntapaikkojen sekä puistojen ja yleisten alueiden rakentamisesta ja ylläpidosta sekä avoimesta joukkoliikenteestä. Lisäksi hoidetaan toimielimien (lautakunta ja sen jaos) valmistelutehtävät sekä huolehditaan palvelukeskuksen talous-, hallinto-, ja henkilöstöasioiden hoitamisesta. Teknisten palvelujen toiminta-ajatuksena on kehittää kuntaa tuottamalla yhdyskunta- ja tekniset palvelut kuntalaisille tehokkaasti, taloudellisesti ja tasapuolisesti huomioiden ympäristön laatu ja arvot.

Toimialan vastuulla on merkittävät koko kuntaa koskevat investointihankkeet. Investointeihin oli varattu talousarviossa noin 9,4 miljoonaa euroa, muutosten jälkeen 8,7 miljoonaa euroa. Investointien toteutuma oli 8,6 miljoonaa euroa (poikkeama 0,9 %).

Talous

Toimialalle myönnettiin talousarviovuoden aikana lisämäärärahaa toimintakuluihin. Toimintakatteen toteuma alitti talousarvion lopulta alle 100 000 eurolla. Toimialan toimintatuotot jäivät budjetoidusta noin 50 000 euroa, mutta myös toimintakulut jäivät budjetoidusta yli 100 000 euroa. Teknisten palvelujen tulosalueiden budjetoidusta toimintakatteesta ylitettiin kuntatekniikan budjetoitu toimintakate, keskitettyjen palveluiden, toimitilapalveluiden sekä ruoka- ja siivouspalveluiden budjetoitu toimintakate taas alitettiin. Alituksen suuruus oli noin 150 000 euroa ja kolmen tulosalueen toimikatteen ylitykset olivat välillä 90 000–330 000 euroa. Viime vuoden arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta kehotti kiinnittämään erityistä huomiota toimialan ylibudjetointiin. Vastaavan suuruisia poikkeamia budjetoinnin ja toteumien välillä ei tällä kertaa ollut.

Tarkastuslautakunta katsoo, että talousarvion luvut ja toteutuneet luvut ovat selvästi lähentyneet toisiaan.

Tarkastuslautakunta suositteli aiemmin kiinteistöjen tase- ja realisointiarvojen tarkistamista kuntoarvioiden perusteella, jotta ne vastaavat kiinteistöjen todellisia arvoja. Tämä on tarkoitus toteuttaa vuoden 2020 aikana.

Investoinnit

Sälinkään koulu ja päiväkotitoiminta valmistuivat vuonna 2019.

Ehroosin koulun hankinta kilpailutettiin uudelleen markkinaoikeuden päätöksen mukaisesti. Vuonna 2019 koulun suhteen tehtiin tarjouspyyntö ja urakkalaskenta, hyväksyttiin luonnossuunnitelmat ja tehtiin rakennuspäätös.

Koskenrannan päiväkotia Amandan laajennuksen ja peruskorjauksen hankesuunnitelma päivitettiin vuonna 2019 ja luonnospiirustukset sekä rakentamispäätös tehtiin. KVR-urakan tarjous ylitti hankkeelle varatun määrärahan ja rakentamisen hankinta keskeytettiin.

Vesiliikuntakeskuksen sijaintia selvitettiin.

Muista investoinneista maininnan ansaitsevat Keskusaukio ja Mäntsälänjoen kunnostaminen, jotka ovat saaneet yleistä huomiota ja muokanneet keskustan ilmettä.

Henkilöstö

Teknisten palvelujen sairauspoissaolot pysyivät edellisen vuoden tasolla. Poissaoloja oli toimialalla yhteensä 16,5 kp/hlö vuonna 2019. Sairauspoissaolot olivat aiempina vuosina laskeneet ja aiempaa parempaa tasoa on onnistuttu pitämään yllä. Sairauspoissaolot olivat teknisissä palveluissa yhä korkeammat kuin muissa kunnan toimialueissa. Enemmistö toimialan poissaoloista johtui tuki- ja liikuntaelinsairauksista.

Tarkastuslautakunta katsoo, että sairauspoissaolojen määrä on pysynyt hallinnassa.

3. Kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt

3.1 Nivos Oy

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ei ole jäävinä osallistunut Nivos Oy:n toiminnan arviointiin. Yhtiön toimiala on sähkö-, lämpö- ja kaasuliikelaitostoiminta sekä sähkön, lämmön ja kaasun tuotanto, hankinta ja siirto ja niihin liittyvä kauppa, muu energialiiketoiminta, vesiliikelaitostoiminta, tietoliikennetoiminta sekä niihin liittyvä hyödykkeiden, tuotteiden, tarvikkeiden ja palveluiden valmistus, kauppa, asennus ja urakointi ja muu liike- ja palvelutoiminta.

Toimintakausi 2019 on ollut yhtiölle varsin vakaa. Toimintaympäristössä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Vuoden 2019 aikana uutta organisaatiota valmisteltiin. 2019 tytäryhtiö Nivos Energia Oy myi tytäryhtiönsä Mäntsälän energia Oy:n emoyhtiölleen Nivos Oy:lle ja sen toiminimi muutettiin Nivos Verkot Oy:ksi

Investointeja Nivos -konsernissa oli vuonna 2019 reilusti. Mm. Nivos Energian kautta aikojen suurin investointi, Hikiä-Kapuli 100kV voimajohto valmistui.

Nivos-konsernin palveluksessa tytäryhtiöineen oli vuonna 2019 keskimäärin 76 henkilöä.

Nivos-konsernin kokonaisliikevaihto oli yhteensä 33,5 miljoonaa euroa, josta yritysten keskinäiset kaupankäynnit on eliminoitu. Liikevoitto oli 350 tuhatta euroa. Tilikauden tappio 1,8 miljoonaa euroa. Oman pääoman tuotto prosentti oli -6,3%. Omavaraisuusaste ilman liittymismaksuja 16,9%,

liittymismaksujen kanssa 31,2%. Nivos-konsernilla ulkopuolista velkaa oli vuoden 2019 lopussa noin 90 miljoonaa euroa.

3.2 Mäntsälän Vuokra-asunnot Oy

Mäntsälän vuokra-asunnot Oy:n toiminnan tavoiteena on ollut toteuttaa Mäntsälän kunnan asunto-ohjelman 2017-2020 strategisia tavoitteita, joissa on huomioitava ihmisten eri elämänvaiheet, esteettömyys ja energiatehokkuus. Tilikauden tulos 31.12.2019 osoittaa ylijäämää 123 442, 99 euroa. Velkaa Vuokra-asunnot Oy:lla oli vuoden 2019 lopussa noin 27 miljoonaa euroa.

Tilikauden 2019 aikana Mäntsälän Vuokra-asuntojen palveluksessa oli keskimäärin kolme henkilöä.

Alkuvuonna 2019 Mäntsälän vuokra-asunnot Oy:llä oli 525 asuntoa. Vuoden lopussa asuntojen määrä oli 431kpl. Asuntojen vuokrausaste vuonna 2019 oli 98,42%. Asuntojen hakijoiden määrä oli 139. Edellisenä toimintakautena hakijoita oli 105. Asuntojen vaihtuvuus oli 20,16%.

Häätöjen määrää on saatu pienentymään asumisneuvonnan myötä. Asumisneuvonnassa panostetaan ennaltaehkäisevään työhön asumisen ongelmien vähentämiseksi. Häätöjä toteutui vuonna 2019 kaksi. Viime vuonna häätöjen määrä oli viisi.

Yhtiön päivitetyn kiinteistöstrategian perusteella asuntokantaa tullaan kehittämään tulevilla tilikausilla. Yhtiön kulurakennetta tarkastellaan ja samalla varmistetaan velkamäärän hallinta sekä varaudutaan tuleviin yhtiön kannalta merkittäviin investointeihin.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota, että vuokra-asuntojen talous on kääntynyt parempaan suuntaan. Positiivista on myös vuokrausasteen nousu ja häätöjen määrän vähentyminen.

3.3 Mäntsälän Jäähalli Oy

Mäntsälän Jäähalli Oy:n rakennushankkeen toisen jäähallin ja siihen liittyvien oheistilojen rakennushanke käynnistyi. Rakennushankkeen kustannusarviot ylittivät hankkeelle varatut määrärahat, jonka vuoksi suunnitelmia karsittiin. Tilinpäätöshetkellä rakentamisen kustannusarvio on 6,6 M€ joka on hyvin lähellä alkuperäistä tavoitehintaa. Rakennushankkeen vuoksi jäähalli oli suljettuna lähes 7 kuukauden ajan tilivuoden aikana.

Mäntsälän jäähallin kävijämäärä oli 58 420 kävijäkertaa vuonna 2019. Käytännössä arki-iltojen osalta jäävuorojen käyttöaste on ollut 100 % hallin aukioloaikana ja vuorojen kysyntä on ylittänyt tarjonnan jo useampana vuonna peräkkäin.

Tilikauden liikevaihto oli vuonna 2019 205.165 euroa. Tilikauden tulos oli tappiollinen johtuen suurelta osin vajaasta toimintavuodesta. Velkaa oli tilinpäätöshetkellä 2,35 miljoonaa euroa. Mäntsälän kunta on takaajana rakennushankkeen lainoituksessa 5,8 miljoonan euron osalta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että rakennushankkeeseen liittyy tämän tyyppisille hankkeille tyypillisiä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä joihin on syytä varautua huolellisesti. Hallin käyttöaste ja vuorojen kysyntä on ollut jo useita vuosia erittäin korkealla tasolla, joka kertoo kuntalaisten halusta käyttää näitä palveluja.

3.4 Mäntsälän Yrityskehitys Oy

Elinkeino- ja markkinointipalveluiden palveluiden hoitaminen on siirretty Mäntsälän Yrityskehityksen vastuulle. Yrityksille suunnattu toiminta on hoidettu erinomaisesti. Yrityskonsultointien tavoite 120 ylitettiin, toteutuneita oli 174 kpl vuonna 2019. Uusia yrityksiä perustettiin Mäntsälään 117 ja nettolisäys 49 yritystä. Suuria yrityksiä aloitti kaksi Recticel ja Maskun kalustetalon logistiikkakeskus. Keskisuuria yrityksiä aloitti kolme. Markkinointiin panostaminen ja kansainvälistyminen ovat kehittäneet kunnan elinkeinorakennetta vahvaksi ja monipuoliseksi. Markkinoinnissa panostettiin teemalla ”Mekin valitsimme Mäntsälän”.

Mäntsälän Yrityskehitys on velaton.

3.5 Kiinteistö Oy Mäntsälän toimistotalo

Mäntsälän kunnan ja Eteva –kuntayhtymän omistaman kiinteistöyhtiön toimialana on maanvuokrasopimukseen perustuen hallita omistamillaan maa-alueilla sijaitsevia rakennuksia tai sille rakennettavia rakennuksia.

Yhtiön talous on toteutunut tasaisesti sen toimintavuonna, yhtiö tuotti voittoa noin 46000 euroa joka kirjattiin taseeseen. Lainakanta oli pienentynyt noin 3,8 miljoonaan euroon.

4. Muut havainnot

Tarkastuslautakunta on huolissaan kunnan ja kuntakonsernin velkaantumisesta. Mäntsälän kunnan lainakanta asukasta kohden oli vuoden 2019 lopussa 3 949 euroa ja velan määrä on ylittänyt valtakunnallisen keskiarvon (3 360). Tilanne on vielä huolestuttavampi kun huomioidaan koko kuntakonsernin velan määrä. Vuoden 2019 lopussa koko kuntakonsernin lainakanta oli 9 339 euroa/asukas. Kunnan ja kuntakonsernin lainamäärän odotetaan kasvavan lähivuosina.

Väkiluvun lasku on pysähtynyt ja kunnan väkiluku nousi hieman.

Strategisten tavoitteiden mukaisesti Mäntsälän kunnassa halutaan varmistaa osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Koulutuspäiviä on lisätty, sairauspoissaolot ovat vähentyneet. Tehtyjen työpäivien määrä on kasvanut.

Kunnan hankintaosaamiseen tulee kiinnittää huomioita. Hankintakilpailutukset tulee tehdä vuoden 2017 alussa astuneen hankintalainsäädännön ja kunnassa laaditun 2017 - 2019 hankintastrategian mukaisesti. Strategiassa painotetaan mm. kestävää kehitystä, innovaatiivisuutta ja sosiaalista ja taloudellista vaikutusta sekä työllisyyttä.

Tarkastuslautakunta katsoo että, kunnan on jatkettava tulorahoituksen riittävyyttä vahvistavia toimenpiteitä.

Hankintoja koskeva strategia on syytä päivittää ajantasalle seuraaviksi vuosiksi.

Tarkastuslautakunta katsoo, että hankintakilpailutuksessa on syytä huomioida hankintalain 75§ jonka mukaan kilpailutuksia voidaan jakaa osiin, jotta paikallisille pienille ja keskisuurille yrityksille tarjoutuu mahdollisuus osallistua kilpailutukseen. Mikäli hankintaa ei jaeta osiin, niin kilpailutuksiin on kirjattava lain mukainen peruste jakamattomuudesta. Kunnan on omistajaohjauksen keinoin huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhtiöt ottavat huomioon kilpailutuksissa kuntakonsernin kokonaisedun.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän taloudellista tilaa. On varmistettava riittävä tiedonkulku Keusoten ja kunnan välillä.

Kuntastrategista ohjausta tulee vahvistaa. Toimialakohtaiset tavoitteet tulisi olla johdettavissa kuntastrategian tavoitteista sekä arvioitavissa kuntastrategisia tavoitteita vasten.

5. Vuoden 2018 arviointikertomuksen vastineet

Kunta ei ole antanut vastineita vuoden 2018 arviointikertomukseen. Vastineet saadaan kesäkuussa 2020.

6. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että valtuusto velvoittaisi kunnanhallituksen ja lautakunnat käsittelemään arviointikertomuksen ja antamaan vastineet kertomuksen havaintoihin (tekstissä vahvennettuna ja kursivoituna) tarkastuslautakunnalle syyskuun loppuun mennessä sekä raporttoimaan valtuustolle lokakuun 2020 loppuun mennessä.

Kunnan tilintarkastaja on esittänyt vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisten toimielinten jäsenille sekä viranhaltijoille. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan lausuntoon ja esittää kunnanvaltuustolle, että vuoden 2019 tilinpäätös hyväksytään ja kunnan taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1.–31.12.2019.

Vakuudeksi Mäntsälässä 19.5.2020

Eero Kokko

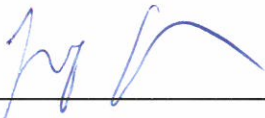
Emmi Tuomisto

Nico Saramo

Raisa Ala-Lipasti

Jaakko Kyrö